

İletişim Çalışmalarına Postkolonyal Müdahale

SELÇUK İLETİŞİM

DERGİSİ 2022;

15(1): 450-476

doi: 10.18094/JOSC.987183

Sibel Fügen Varol

ÖZ

İletişim çalışmaları, Batılı değer yargıları üzerinde inşa edilmiş bir çalışma alanıdır. Alana Batılı kavram, kuram ve perspektiflerin hâkim olması, akademik eğitim ve araştırma süreçlerindeki Batılı, özellikle Anglofon ülkeler lehine yaşanan yapısal eşitsizlikler bu alanda Batılı bir hegemonyanın bulunduğu işaret etmektedir. Bu hegemonyayı ortadan kaldırmaya yönelik öneriler arasında alanın batısızlaştırılması, uluslararasılaştırılması ve dekolonizasyonu yönünde müdahale çağrıları yer almıştır. Bu çağrıların ortak talebi medya ve iletişim çalışmalarının Batılı olmayan coğrafyalardaki deneyimleri de dikkate alan kapsayıcı ve çoğulcu bir nitelik kazanmasıdır. Bu yöndeki talepler Batılı bilginin evrensellik iddiasına karşı çıkması nedeniyle aynı zamanda postkolonyal bir nitelik taşımaktadır. Çeşitli akademik disiplinlerdeki yerleşik bilgilerin Avrupa-merkezci varsayımlarını ortaya koymak üzere Batılı bilgi üretim sürecine müdahale eden postkolonyal yaklaşımın etkisi iletişim çalışmaları alanında sınırlı kalmıştır. Bir taraftan küreselleşme nedeniyle medya ve iletişim araştırmalarının dünyanın farklı bölgelerini de kapsayacak şekilde yapılmasının gerekmesi, diğer taraftan postkolonyal eleştirinin iletişim alanındaki etkisinin sınırlı kalması iletişim kuram ve araştırmalarındaki Batı yanlılığını ortaya çıkarma yönünde bir motivasyon yaratmıştır. Söz konusu motivasyondan yola çıkan bu çalışma kaynak taraması yöntemiyle hazırlanmış olup iletişim çalışmalarında Batının akademik hegemonyasının ülkemizde yeterince tartışılmamış olmasından doğan boşluğu doldurmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Postkolonyalizm, İletişim Çalışmaları, Batısızlaştırma, Uluslararasılaştırma, Dekolonizasyon

SİBEL FÜĞAN VAROL

Doç. Dr.

sfzvarol@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3234-2518

SELÇUK İLETİŞİM DERGİSİ 2022; 15(1): 450-476

doi: 10.18094/JOSC.987183

Geliş Tarihi: 25.08.2021 Kabul Tarihi: 09.10.2021 Yayın Tarihi: 15.04.2022

Postcolonial Intervention in Communication Studies

JOURNAL OF SELÇUK
COMMUNICATION 2022;
15(1): 450-476
doi: 10.18094/ JOSC.987183

Sibel Fügen Varol

ABSTRACT

Communication studies is a field built on Western values. The facts that Western concepts, theories and perspectives dominate the field and that the structural inequalities in the academic teaching and research in the field in favour of Western, especially Anglophone, countries indicate a Western hegemony in the field of communication studies. The suggestions to eliminate this hegemony include the calls to intervention in the communication studies by de-westernizing, internationalizing and decolonizing the field. The common goal of these calls is to make the media and communication studies more inclusive and pluralist to consider not only Western experiences, but also the experiences of the people living in non-Western geographies. These calls are also postcolonial because they challenge to the universality assertion of the Western knowledge. Although postcolonialism tries to reveal the Eurocentric assumptions established in various academic disciplines, its impact on the field of media and communication studies has remained limited. The fact that globalisation entails media and communication research to cover various regions of the world, not only the Western countries, on the one hand and the limited impact of postcolonial criticism on the field of media and communication studies on the other hand have created a motivation to reveal the Western-bias in communication theories and research. Setting out from this motivation, this paper based on a literature review aims to contribute to fill the gap in Turkey where the Western academic hegemony in this field has not been discussed sufficiently so far.

Keywords: Postcolonialism, Communication Studies, De-westernization, Internationalization, Decolonization

SİBEL FÜGAN VAROL

Assoc. Prof.

sfzvarol@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3234-2518

JOURNAL OF SELÇUK COMMUNICATION 2022; 15(1): 450-476

doi: 10.18094/ JOSC.987183

GİRİŞ

Batı ve Geri Kalanı. Bu ayırım, dünyanın Batıyı merkeze alarak nasıl ikiye bölündüğünü göstermek üzere Stuart Hall tarafından yapılmıştır. Hall, "The West and the Rest: Discourse and Power" (Batı ve Geri Kalanı: Söylem ve Güç) (1992) başlıklı makalesinde, Batı dünyasının gelişmişlik, sanayileşme, kentleşme, kapitalizm, sekülerlik ve modernlik gibi özellikler üzerinden tanımlandığına ve bu özelliklere üstünlük atfedildiğine, oysa bu bölünmenin tarihsel bir kurgudan ibaret olduğuna işaret etmiştir.

"Üstün Batı" kurgusunun en önemli dayanaklarından biri Batı merkezli bilimlerdir. Rönesans sonrasında Avrupa'da yaşanan bilimsel gelişmeler, sömürgecilik yoluyla edindiği ekonomik avantajlarla da birleşerek Avrupa'ya kendine dünyanın geri kalanından üstün "bilen özne" (Alatas, 2006, s. 177) konumu atfetme gücü vermiştir. Öyle ki, Daya Kishan Thussu'nun (2009b) ifadesiyle, "Avrupalı epistemoloji birçok bilme yolundan biri olarak değil, bilginin kendisi olarak sunulmuştur" (s. 15). Oysa, hakikate ulaşmanın tek yolunun Batılı bilimler olduğu iddiası hem Batılı hem de Batılı olmayan¹ araştırmacılar tarafından sorgulanmaktadır. Örneğin, Avusturyalı Paul Feyerabend (1993) Batı kökenli bilimlerin diğer birçok bilim türünden biri olduğunu, daha fazlasını iddia etmenin onu siyasi baskı aracına dönüştürdüğünü söylemiştir (s. 3). Postmodern düşüncenin mimarlarından Fransız Jean-François Lyotard (2013) da "bilimsel bilgi bilginin tümü değildir" (s. 20) önermesiyle Avrupa'nın pozitivizm temelli modern bilim paradigmasına karşı çıkmıştır. İranlı akademisyen Hamid Dabashi (2015) ise felsefe dünyasının Avrupa-merkezci yapısına itirazını "Avrupalı olmayanlar düşünebilir mi?" şeklinde provokatif bir cümleyle dile getirmiştir.

Batı merkezli bilimlere yönelik en önemli eleştirilerden biri, Batı toplumlarını esas alması, o toplumların belli bir dönemine özgü tarihsel şartlar temelinde üretilen bilgilerin evrensel hakikat iddiasıyla bütün dünyaya yayılması, yerel ve kültürel farklılıkları göz ardı etmesidir. Özellikle sosyal bilimlerde "evrensel bilgi" iddiasına araştırmacının, dolayısıyla araştırmacının kültür ve değerlerden bağımsız olamayacağı teziyle karşı çıkmaktadır. Zira, Kwang-Yeon Shin'in (2013) ifadesiyle, müspet bilimlerden farklı olarak, sosyal bilim her toplumun kendi tarihsel süreciyle şekillenen kültürel formlar içerir (s. 83). Dahası, sosyal bilimlerin tümü insan ilişkilerini ele alır (Shih, 2010, s. 44). İnsan ilişkileri

¹ Dünyanın "Batılı" ve "Batılı olmayan" bölgeleri arasına kesin bir çizgi çekmek mümkün değilse de bu çalışmada "Batı" terimiyle Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkeleri kast edilmektedir. Batılı kuram, perspektif, kavram gibi ifadeler ise farklı ülke ve kültürlerin özgün yönlerini dikkate almayan ABD-Batı Avrupa merkezci bir tutuma işaret etmek üzere kullanılmıştır.

kültürün etkisinden soyutlanamayacağı için sosyal bilimler de kültürel farklılıklardan etkilenir. Dolayısıyla, sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların ve geliştirilen kuramların kültürel farklılıkları dikkate alması ve yerele özgü çerçeveler içermesi gerekir. Zamana ve coğrafyaya özgü sosyal gerçekliklerin kültürel farklılıklar göz ardı edilerek her zaman her yerde geçerli doğrular olarak sunulması sosyal bilimlerdeki Batı hegemonyası eleştirilerinin temelini oluşturmaktadır.

Batı merkezli sosyal bilimlerin yerel kültürleri göz ardı eden küresel hegemonyası iletişim çalışmaları için de geçerlidir. İletişim çalışmaları da Batılı değer yargıları üzerinde inşa edilmiş bir çalışma alanıdır. Tarihsel olarak Batı kökenlidir ve Batının epistemolojik kabullerini yansıtır. Bir taraftan küreselleşme nedeniyle medya ve iletişim araştırmalarının dünyanın farklı bölgelerini de kapsayacak şekilde yapılmasının gerekmesi, diğer taraftan postkolonyal çalışmaların akademik hayattaki Batı hegemonyasına yönelttiği eleştiriler iletişim kuram ve araştırmalarındaki Batı yanlılığını ortaya çıkarma yönünde bir motivasyon yaratmıştır. Söz konusu motivasyondan hareketle hazırlanan bu makale iletişim çalışmalarında Batının akademik hegemonyasının ülkemizde yeterince tartışılmamış olması nedeniyle oluşan boşluğu doldurmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Kaynak tarama yöntemiyle hazırlanan bu çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Batılı bilgi sistemlerine önemli eleştiriler getiren postkolonyal çalışmalar ele alınmıştır. Postkolonyal çerçevelerin, iletişim çalışmalarındaki birçok Batılı varsayımı "yerinden oynatma gücünün bulunduğu" (Shome, 2016, s. 13) kabulünden yola çıkılmış ve bu gücün çalışmada ortaya konulan tezler için önemli bir temel oluşturacağı düşünülmüştür. Çalışmanın ikinci bölümünde, iletişim çalışmalarında Batılı akademik hegemonyanın varlığına yönelik eleştirilere yer verilmiş ve bu hegemonyaya yol açan belli başlı faktörler ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde ise iletişim çalışmalarındaki Batılı hegemonyanın kaldırılmasına yönelik Batisızlaştırma, uluslararasılaştırma ve dekolonizasyon önerilerinden bahsedilmiştir. Sunulan önerilerin problemin çözümüne yönelik kuramsal katkısı yadsınmamakla birlikte, çalışmanın birincil amacı, iletişim çalışmaları alanındaki Batı hegemonyasının tartışılmasını sağlamaya katkıda bulunmaktır.

POSTKOLONYALİZM

Postkolonyalizm, bağımsızlığını yeni kazanmış toplumlara özgü kültürel şartları incelemeyi amaçlayan bir eğilim olarak edebi ve kültürel araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Heywood, 2021, s. 227).

Bu eğilimin ortaya çıkışındaki en önemli etkenin İkinci Dünya Savaşı sonrasında bağımsızlığını kazanan ülkelerden Batı'ya, özellikle de İngiltere ve ABD'ye yaşanan büyük göç olduğu söylenebilir. Raka Shome ve Radha S. Hegde'nin (2002) "gece yarısı çocukları" olarak ifade ettiği bu göçmenler 1950'li, 1960'lı ve 1970'li yıllarda neo-kolonyal güçlerin kapısına dayanarak bütün dünyaya Batı'nın sömürgeci tarihini hatırlatmış, Batılı aydınlanma ve ilerleme tezlerine gölge düşürmüştür (s. 254).

Postkolonyal kelimesinin anlamı sömürge-sonrası olmakla birlikte, bu kavram esas olarak sömürgeciliğe yönelik politik, ekonomik, kültürel ve felsefi tepkiyi ifade etmek üzere kullanılmaktadır. John McLeod (2010), kavramın ikili anlamını birbirinden ayırmak üzere, sömürge-sonrası dönemi anlatmak için "post-kolonyal", hem geçmişte hem de günümüzdeki eşit olmayan temsil, söylem, okuma pratikleri ve değerleri anlatmak için ise "postkolonyal" terimini kullanmıştır (s. 16). Yaygın kullanımıyla "postkolonyal" kavramı, sömürgeci ve sömürge toplumlar arasındaki sömürü ilişkilerinin sömürge rejimlerinin sona ermesiyle bitmediğini, siyasi, ekonomik, kültürel, entelektüel ve söylemsel boyutta devam ettiğini vurgulayan yaklaşımları ifade etmektedir (Rumelili, 2014).

Postkolonyal çalışmalar alanındaki öncü eserin Edward Said'in 1978'de yayınlanan "Orientalism" (Şarkiyatçılık) adlı çalışması olduğu kabul edilmektedir. Pal Ahluwalia'nın (2001) ifadesiyle, Said'in kitabı kolonyal söylemin analizini başlatmış ve giderek postkolonyal kuramın geliştirilmesine yol açmıştır (s. 1-2). İlk yıllarında kolonyal ve neo-kolonyal iktidar yapılarına yönelen postkolonyal eleştiri daha sonra etki alanını genişleterek egemenlik-bağımlılık uygulamalarını sorgulayan ve bu uygulamalara karşı çıkan bir kuram olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Chibber, 2013, s. 15). Dolayısıyla, sosyal bilimlerde Batı hegemonyasına yönelik eleştiriler eleştiri konusu bilgilerin dolaşımında olduğu ülkelerin siyasi geçmişinden bağımsız olarak postkolonyal nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda, Ebru Akçay'ın (2017) deyişiyle, tarihsel olarak kolonyal bir geçmiş yaşamamış, ancak güç eşitsizliklerini ve tahakküm ilişkilerini deneyimleyen toplumlardaki her tür iletişimsel pratik de bu alanda çalışılmaya muhtaçtır (s. 84).

Postkolonyalizm, niteliği gereği sömürü karşıtı olmakla birlikte antisömürgecilikle karıştırılmamalıdır. Antisömürgecilik, Jane Hiddleston'un (2009) ifadesiyle, sömürgeciliğe direnmeyi hedefleyen çeşitli hareketleri anlatırken, postkolonyalizm, sömürgeci düzenin daha kapsamlı ve çok boyutlu etkilerini ele alır. Sömürgeci gücün mekaniğini, ekonomik sömürü düzenini, kültürel ve etik boyutunu sorgular (s. 1, 4). Batı'yı diğer toplumlara akıl, ahlak ve düzen açısından üstün gören ve bu

varsayımla hareket eden yaklaşımlara itiraz eder. Evrensel olarak kabullenilen norm ve doğruların aslında Avrupa ve Batı'ya özgü olduğunu, Batı dışı anlayış ve bilgileri barındırmadığını vurgular (Rumelili, 2014). Dolayısıyla, postkolonyalizm, esas olarak Batılı bilgi sistemlerinin evrensellik iddiasını sorunsallaştırır. Söz konusu evrensellik iddiasının yalnızca eski sömürge ülkelerine değil, bütün coğrafyalara yönelik olması ise Batılı bilgi sistemlerinin geçerli olduğu tüm coğrafyaların postkolonyal eleştirinin kapsamına girmesi anlamına gelmektedir. Analiz edilen süre de yalnızca sömürge sonrasındaki belli bir zaman dilimiyle sınırlı değildir. *Ashcroft ve arkadaşlarının* (2013) belirttiği üzere, kültürel hegemonya görünmez bir filyasyon ağı, psikolojik içselleştirme ve bilinçaltı suç ortaklığı çağrışımları üzerinden işlemektedir. Bu yüzden, "postkolonyal" ifadesi sömürgeleştirme anından şu ana kadarki bütün kültürleri kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır (s. 233).

Postkolonyal çalışmaların önemi, odak noktasını Batılı ülkelerin egemenliğine yol açan ekonomik ve politik süreçlerden Batılı bilgi edinme yollarının sonucunda oluşan güce çevirmesidir. Batılı bilgi edinme yolları, yani Batılı bilim, felsefe, edebiyat, hatta Hollywood sineması üzerinden dünyanın Batılı temsilleri bütün dünyaya yayılmakta, çoğu kez tek bilgi edinme yolu olarak evrenselleşmekte, diğer anlama ve ifade biçimleri batıl inanç, folklor veya mitoloji olarak görülüp marjinalleştirilmektedir (Sharp, 2009, s. 110). Dolayısıyla, Batı'da üretilen modern dönem anlatıları alternatifsiz tek hakikat olarak sunulurken, aynı zamanda içerdiği değerler, kabuller ve yaşam biçimleri diğer coğrafya, kültür ve zamanlarda yaşayan insanların da ulaşması gereken idealler olarak gösterilmektedir.

Modern dönem anlatılarını sorgulayan yapısıyla postkolonyal kuram postmodern söylemin gelişmiş bir versiyonu olarak kabul edilebilir. Robert Young'un "bir kültürün kendi tarihsel göreliliğinin farkına varması" (2004, s. 51) şeklinde tanımladığı postmodernizm de belli tarihsel ve coğrafi şartlarda üretilen bilgileri kendi tarihsel göreliliklerini göz ardı ederek evrensel gerçekliklermiş gibi empoze eden modernizme yönelik bir eleştiridir. Diğer taraftan, Batılı bilimlerin "dünyanın Batılı yorumlarını ve kendi toplum modellerini insanlığın misyonuymuş gibi empoze ettiği" (Kuhn, 2013, s. 33) eleştirisi postkolonyal çalışmalar bağlamında "Avrupa-merkezcilik" kavramıyla ifade edilmiştir. Samir Amin'in (2009, s. 179) gündelik hayatımızın her noktasına yayıldığı için tarif etmenin zor olduğunu söylediği Avrupa-merkezcilik kavramını James Morris Blaut "Avrupalıların Avrupalı olmayanlara karşı geçmişte ve bugün üstün olduğunu varsayan düşünce" (1993, s. 8) şeklinde tanımlamıştır. Avrupa merkezcilik, Last Moyo'ya (2020) göre, son 500 yıldır modern/kolonyal kapitalist/patriyarkal dünya sisteminin bilgi düzenini veya

güç yapısını oluşturmuştur. Bu yüzden Batılı medya araştırmacılarının Avrupa merkeziliğin zihinsel kontrolünden kurtulabilmesi kolay değildir. Dahası, Avrupa merkezilik, yalnızca Batıda bulunan bir şey değildir. Bir dünya görüşü olarak, Avrupa dışındaki toplumların entelektüellerini de zihinsel olarak kolonileştirmiştir (ss. 114, 138). Akademik bilgi üretim sürecindeki bu ABD-Avrupa merkezci yanlılığı ve Batılı bilgi üretim sürecinin kolonyal ve neo-kolonyal uygulamalarla ilişkisini ortaya koyması ise postkolonyal çalışmaların sosyal bilimlere önemli bir katkısı olarak kabul edilebilir.

Postkolonyal çalışmalar, sömürgecilğe yönelik eleştirisini bilgi edinme biçimlerine yöneltmişse de aynı zamanda, Robert J. Young'ın deyişiyle "kuramsal ve politik bir duruşu" (2016, s. 57) ifade etmektedir. Benzer şekilde, Edward Said'in Batılı bilgi üretim sürecindeki oryantalizm eleştirisi de jeopolitik bir bilince yöneliktir. Said (2003: 12), oryantalizmin Batılı jeopolitik bilincin estetik, iktisat, sosyoloji, tarih ve filoloji metinlerine yayılmış hali olduğunu söylemiştir. Bu metinler, Homi K. Bhabha'ya (1994) göre, modernitenin ideolojik söylemleridir. Yapmaya çalıştıkları şey, farklı ulus, ırk, topluluk ve halkların eşit olmayan gelişim süreçlerine hegemonik bir 'normallik' kazandırmaya çalışmaktır (s. 245-6). Zira söylemler de güçlü birer kolonileştirme aracıdır (Çıtak, 2014, s. 569). Kaldı ki, ideolojik söylemler, ekonomik çıkar ilişkilerinden bağımsız değildir. Said'in (1994) ifadesiyle, tamamen küresel bir dünyaya doğru gidildiği günümüzde, elektronik haberleşme, küresel ticaret, ulaşımın gelişmesi, bilginin iletilirliği ve haberlerin hızla yayılması oldukça önemli gelişmelere yol açmaktadır ve bu tür örüntüler modern imparatorluklar tarafından oluşturulup kendi çıkarları için kullanılmaktadır (s. 6). Gayatri Spivak'ın "Batılı entelektüel üretim, Batı'nın uluslararası ekonomik çıkarlarının birçok yönüyle suç ortağıdır" (1988, s. 271) sözüyle anlatmaya çalıştığı da budur.

Postkolonyal çalışmalar, çeşitli akademik disiplinlerde yerleşik bilgilerin temel mantığını ve Avrupa-merkezci varsayımlarını ortaya koymak üzere Batılı bilgi üretim sürecine müdahale etmiş ve İngilizce, karşılaştırmalı edebiyat, antropoloji, coğrafya, tarih gibi disiplinlerde etkili olmuştur (Shome, 2016, s. 1). Ancak bu etki iletişim çalışmalarında sınırlı kalmıştır. Postkolonyal çalışmalar iletişim alanına, iletişim çalışmaları da postkolonyal sorunlara yeterince ilgi göstermemiştir (Shome & Hegde, 2002, s. 249). Oysa iletişim çalışmaları alanı da Batı hegemonyasından bağımsız değildir ve bu hegemonyanın açığa çıkarılması için postkolonyal çalışmaların sunduğu çerçevelere ihtiyaç duyulmaktadır.

İLETİŞİM ÇALIŞMALARINDA BATI HEGEMONYASI

Marksist yazar Antonio Gramsci tarafından ortaya atılan hegemonya kavramı, "liderlik veya egemenliğin rıza yoluyla uygulanması" (Joseph, 2002, s. 165) olarak tanımlanmaktadır. Hegemonyanın örgütlenmesi ve sürdürülmesi kurumlar üzerinden gerçekleşir (Joseph, 2002, s. 31). Batılı olmayan ülkelerde Batı hegemonyasını sürdüren önemli kurumlardan biri üniversitelerdir. Batılı olmayan birçok ülkedeki üniversitelerde geçerli sayılan kuram, araştırma gündemi, araştırma dili, kurumsal süreç ve yayınlar açısından ABD-Batı Avrupa ülkelerinden ithal edilmiş bir sistemin hegemonyasının hüküm sürdüğü söylenebilir.

Medya ve iletişim programları da ABD-Batı Avrupa merkezci hegemonyanın güçlü bir eleştirel yaklaşım benimsenmeden uygulandığı alanlardan biridir. İletişim çalışmalarındaki Batı hegemonyası kavramlardan kuramlara, araştırma yöntemlerinden araştırma konularına kadar alanın geneline nüfuz etmiş durumdadır. Bu hegemonyanın oluşup sürmesine yol açan başlıca faktörler, Siri Gamage'ın (2019, s. 53-4) sosyoloji alanındaki akademik hegemonya konulu çalışmasında kullanılan çerçevelerden yararlanarak şu şekilde sıralanabilir:

Tarihsel Faktör

İletişim çalışmaları 20. yüzyılın başlarında ABD'de ortaya çıkmış, daha sonra Batı Avrupa'ya ve diğer bölgelere yayılmıştır. Bunun da etkisiyle, özellikle erken dönemde geliştirilen kuramların çoğunda medya "coğrafi veya kültürel açıdan Batılı olan toplumlar ışığında görülmüştür" (McQuail, 2000, s. 3). Bu durum sonraki süreçte de değişmemiş, alanın içerdiği kuram, kavram ve perspektifler ABD'li ve Batı Avrupalı akademinin etkisiyle şekillenmiştir.

İletişim çalışmalarında Batılı kavram, kuram ve perspektiflerin hakimiyeti alanın ABD-Batı Avrupa yanlısı bir söyleme sahip olmasına yol açmıştır. Bu durum, alandaki akademik çalışmaların ortaya çıkışından kısa bir süre sonra kendini göstermiştir. 1950'lerde Fredrick S. Siebert ve arkadaşlarının yayınladığı "Basının Dört Kuramı" adlı çalışmada, Thussu'nun (2009b) ifadesiyle, otoriter medya kuramıyla liberal medya kuramı birbirinin zıddı olarak konumlandırılmıştır. Onlarca yıl boyunca dünyadaki gazetecilik eğitiminde zorunlu ders kitabı olarak okutulan bu çalışmanın önermeleri Soğuk Savaş boyunca hâkim paradigma olarak kalmıştır (s. 17). Otoriter Doğu, liberal Batı mesajı veren bu paradigma Soğuk

Savaş döneminde ABD'nin önerdiği dünya algısıyla çakışmış ve Batı Bloğu lehine bir iklim yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

1950'li ve 1960'lı yıllarda iletişim çalışmalarına damgasını vuran perspektiflerden biri de modernleşme kuramları olmuştur. Daniel Lerner (1958) ve Everett Rogers (1962) tarafından geliştirilen yeniliklerin yayılımı eksenli kuramlar geleneksel toplumdaki modern topluma geçişte medyanın kritik önemine işaret etmiştir. Bu kuramlarda, Jan Ekecrantz'ın (2009) ifadesiyle, medya tüketimiyle politik demokratikleşme ve toplumsal gelişme arasında evrensel olduğu iddia edilen bir ilişki bulunduğu varsayılmıştır (s. 77). Modernleşme yoluyla ulaşılabilecek, yani merkeze alınan toplum biçimi ise Batılı toplumlardır. Geleneksel toplumların değişerek Batılı modern toplumlara benzemesi gerektiği önerilmiştir. Bu yaklaşımda, yerel kültür, yerel şartlar ve gelenekler, "sivil toplumun meşru bir unsuru olarak değil" (Curran & Park, 2000, s. 3), "gelişmeye engel, değiştirilmesi veya basitçe yok edilmesi gereken şeyler" (Kuo & Chew, 2009, s. 423) olarak görülmüştür. İrfan Erdoğan ve Korkmaz Alemdar'ın (2005, s. 94) ifadesiyle, geleneksel kesim, oldukça büyük bir tüketici ve seçmen kitlesi oluşturduğu için bu kesimin modernleşme sonunda kendiliğinden yok olması beklenmiştir.

Medyanın etkilerine yönelik kuramlar da ortaya çıktığı ülkelerin döneme özgü şartlarını yansıtmıştır. Denis McQuail'in (2000) deyişiyle, medyanın etkilerine yönelik genel önermelerin çok azının kültürden bağımsız olduğu söylenebilir. Bu önermeler, genel olarak Batılı toplumlarda bilinen sosyal davranış kalıpları ve tipik medya kullanımları hakkındaki varsayımları içerir. Kişisel etki, gündem oluşturma, suskunluk sarmalı ve çerçeveleme gibi kuramlardaki önermeler de aynı kapsamda değerlendirilmelidir (s. 10). Bu noktada sorun, söz konusu kuramların belli bir zaman ve coğrafyanın göreliliğiyle geliştirilmiş olmasına rağmen farklı zaman ve coğrafyalarda da geçerli önermeler olarak sunulmasıdır.

"Kültürden bağımsız" olma iddiası medya etki kuramlarıyla sınırlı değildir. Harold Innis, Marshall McLuhan gibi yazarlar tarafından medyanın teknolojik gelişiminin toplumsal sonuçları konusunda geliştirilen teknolojik belirlenimcilik tezlerinin de McQuail'in (2000) deyişiyle, "kültürden bağımsız" olduğu varsayılmıştır. Oysa aynı teknoloji farklı kültürel ortamlarda farklı şekilde uygulanabilir (s. 7). Örneğin, 15. yüzyılda Gutenberg matbaasıyla basılan ilk eserlerden biri İncil iken Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılda matbaa kullanımına din kitaplarının basılmaması şartıyla izin verilmiştir. Bu örnek, aynı zamanda, iletişim

çalışmalarında Thussu'nun ifadesiyle "görmezden gelinen" (Thussu, 2009b, s. 23) din unsurunun farklı dönemlerde ve coğrafyalarda hem iletişim teknolojileri hem de medyanın toplumsal etkileri açısından önemini göstermektedir.

Yetmişli yıllardan itibaren Batı merkezli medya düzenine eleştiriler yükselmeye başlamıştır. UNESCO bünyesinde uluslararası enformasyon akışındaki dengesizliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yine bu dönemde, medya sahipliği ve kültürel üretim sürecinde ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin hâkimiyetini eleştiren "kültür emperyalizmi" (Schiller, 1976) ve "medya emperyalizmi" (Boyd-Barrett, 1977) tezleri geliştirilmiştir. Bu iki gelişme de mevcut sisteme yönelik ses getiren eleştiriler olarak iletişim çalışmaları tarihine geçmiştir. Ancak, McQuail'e (2000) göre, medya emperyalizmi ve kültür emperyalizmi tezleri Batı lehine yanlılıktan tamamen bağımsız değildir. Çünkü bu tezlerin güçlü savunucuları Marksizmden ve Batı kapitalizmiyle ilgili diğer kuramlardan yola çıkmıştır. Kaldı ki, bu tezler Batılı medya mesajlarının çekiciliği, etki gücü ve ikna ediciliğine fazla anlam yüklemekte, bu mesajlara maruz kalan kültürlerin canlılığını ve esnekliğini küçümsemekte, yeni küresel medya kültürünün kültürel ve entelektüel yoksulluğunu, yüzeyselliğini ve kısa ömürlülüğünü göz ardı etmektedir (s. 5).

Frankfurt Okulu'nun başını çektiği eleştirel kuram da medya emperyalizmi ve kültür emperyalizmi tezlerine benzer gerekçelerle eleştirilmektedir. McQuail'e (2000) göre, eleştirel kuram, eşitlik, çeşitlilik, özgürlük, maddi ilerleme değerlerini vurgulayan alternatif bir Batılı proje olmuştur. Daha fazla geleneksel ve daha az seküler toplumların sosyal ve kültürel gerçekliğine ve tercihlerine her zaman uymayan liberal ve özgürlükçü gerekçeleri desteklemiştir. Eleştirel kuramda eksik olan şey, insan haklarıyla ilgili konularda göreceliliği tercih etmek değil, diğer kültürlerle ilgili olarak en azından daha fazla farkındalık, bilgi ve empatidir (s. 9). Benzer bir durum Stuart Hall ve arkadaşlarının öncülüğünde gelişen kültürel çalışmalar geleneği için de geçerlidir. McQuail (2000), kültürel çalışmalar yaklaşımının prensip olarak Batılı olmayan ve Batı dışındaki ortamlarda yer alan iletişim araştırmalarına daha uygun olduğunu ve bu yaklaşımın Batılı yanlılığın daha ham biçimlerine karşı belli bir koruma sunduğunu kabul etmektedir. Ancak, McQuail'e göre, kültürel çalışmalar da pratikte bir çözüm sunamamıştır. Bu durum, kültürel çalışmaların postmodern yönde gelişmiş olmasından, Batılı kültürel değişimin öncü tarafını takip etmesinden ve Batılı olmayan gerçekliğe felsefi olarak daha da yabancılaşmış olmasından kaynaklanmış olabilir (s. 9).

Görüldüğü üzere, iletişim araştırmalarının tarihi doğduğu ve geliştiği ölkelerin jeopolitiğiyle doğrudan ilişkilidir. Batılı kaynaklarda anlatılan medya tarihi de o anlatının kurgulandığı ölkelerin tarihsel şartları ve jeopolitik çıkarlarından bağımsız değildir. Kaldı ki, aynı medya tarihi birçok farklı perspektifle anlatılabilir. Bu noktada sorun, Batılı yazarların kendi ulusal ve bölgesel çıkarlarına uygun olarak geliştirdiği tarih anlatıları, kuram ve perspektiflerin Batılı olmayan coğrafyalarda da evrensel hakikatmiş gibi değerlendirilerek geçerli sayılmasıdır.

Eğitim Faktörü

Müspet bilimlerden farklı olarak, sosyal bilimler her toplumun kendi tarihsel süreciyle şekillenen kültürel formlar içerir (Shin, 2013, s. 83). Dahası, sosyal bilimlerin tümü insanlar arasındaki ilişkileri ele alır (Shih, 2010, s. 44). İnsan ilişkileri kültürün etkisinden soyutlanamayacağı için sosyal bilimler de kültürel farklılıklardan etkilenir. Dolayısıyla, sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların ve geliştirilen kuramların kültürel farklılıkları dikkate alması ve yerele özgü çerçeveler içermesi gerekir. Mevcut durumda ise, sosyal bilimlerin genelinde ağırlıklı olarak Batılı ölkelerin kuramsal perspektifleri lehine bir taraflılık söz konusudur (Sinha-Kerkhoff & Alatas, 2010, s. 5).

Batılı olmayan ölkelerdeki üniversitelerin medya ve iletişim programlarında da Batılı kavram, perspektif ve paradigmlar esas alınmaktadır. Bunun önemli bir nedeni, kullanılan ders materyallerinin ağırlıklı olarak Batı kaynaklı olmasıdır. Ders materyalleri genellikle ABD ve Batı Avrupa merkezli kaynaklar çevrilerek ya da uyarlanarak hazırlanmaktadır. Ders müfredat ve içerikleri de bu kaynaklar doğrultusunda belirlenmektedir. Alanda yapılan araştırmalarda ise çoğu kez yerel kültürü dikkate alan, yerel sorun ve beklentileri yansıtan özgün bilgiler yerine Batılı kavram, perspektif ve paradigmlar kullanılmakta, bu ise yerele özgü yaklaşım ve perspektiflerin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, mevcut durumda, iletişim çalışmaları alanının "Batılı bir söyleme derinlemesine gömülü durumda" (Thussu, 2018, s. 9) olduğu söylenebilir.

Dil Faktörü

İngilizcenin bilim alanındaki hegemonyası diğer birçok sosyal bilim alanında olduğu gibi, iletişim çalışmaları alanında da Anglofon (yani, ana dilin İngilizce olduğu) ölkeler lehine bir statüko yaratmıştır. Bu statükonun mağdur tarafı ana dili İngilizce olmayan akademisyenlerdir. İletişim programlarında İngilizceyi eğitim dili olarak benimseyen üniversite sayısı giderek artmaktadır. Eğitim dili İngilizce olan

programlarda akademisyenlerin kendisiyle aynı ana dile sahip öğrencilere İngilizce ders anlatması beklenmekte, bu nedenle görevlendirmede Anglofon ülkelerde eğitim almış akademisyenlere öncelik verilmektedir. Bu durum, İngilizce bilgisini diğer akademik yetkinliklerin önüne geçirme riski taşımaktadır.

Ana dili İngilizce olmayan veya Anglofon ülkelerde eğitim almamış akademisyenlerin yayın yapması ve uluslararası konferanslara katılımı da sınırlı kalmaktadır. Zira, iletişim çalışmaları alanındaki kaynakların çoğu İngilizcedir. Akademisyenlerin uluslararası tanınırlığını sağlayacak yayınlar ise ağırlıklı olarak ABD veya Avrupa merkezli İngilizce dergilerdir. Aynı şekilde, atıf indeksleri de İngilizce lehine bir yanlılık sergilemektedir. Kazumi Okamoto'nun (2013) ifadesiyle, atıf indeksleri büyük ölçüde İngilizce dergilere dayanmaktadır. Bunun sonucunda, doğal olarak yalnızca İngilizce yazılan makaleler görünür niteliktedir. Bu ise söz konusu atıf indekslerinde İngilizce makalelerin aşırı, başka dillerde yazılan makalelerin eksik temsili anlamına gelmektedir (s. 59).

Görüldüğü üzere, İngilizce, akademide 'matta etkisi' yaratacak bir avantaj sağlamaktadır. Robert K. Merton (1968) tarafından ortaya atılan "matta etkisi" kavramı bilimsel çalışmalarda başlangıçta avantajlı konumda olanlara daha çok fırsat verilmesi ve bu kişilerin diğerlerinden daha hızlı ilerleme şansı bulması anlamına gelmektedir. Oysa dil yalnızca iletişim aracı değildir. Her dil onu öğrenenlere "yeni zihinsel yapılar" (Phillipson, Linguistic Imperialism, 1992, s. 166), dolayısıyla, o dilin sahiplerinin düşünme ve yaşam biçimini aktarır. İngilizceyle diğer diller arasındaki yapısal ve kültürel eşitsizlikleri Robert Phillipson "dil emperyalizmi" (2000, s. 47) olarak nitelendirmektedir. Anglofon olmayan ülkelere İngilizcenin kazandırdığı avantajlar, aktardığı 'zihinsel yapılarla' birleşerek İngilizceyi bilgi üretim ve dağıtım araçlarından biri olmanın ötesine taşıyıp ulaştırılması gereken bir amaç ve Batılı hegemonyayı sürdüren bir araç haline getirmiş durumdadır.

Araştırma Faktörü

Medya ve iletişim alanındaki bilgi üretiminde hala Batılı akademisyenler egemen durumdadır. Bunun nedenlerinden biri dil faktörü, bir diğeri ise Batılı akademinin Batı dışından gelen çalışmalara yeterince ilgi göstermemesidir. Batılı olmayan toplumlardan gelen çalışmalara gösterilen ilginin yetersiz olması sonucunda tek taraflı bilgilenme söz konusu olmaktadır. Dipesh Chakrabarty'nin "asimetrik cehalet" (2008, s. 28) olarak adlandırdığı bu durum Batılı kuram, kavram ve perspektiflerin diğer ülkelere tek yönlü akışını ifade etmektedir. Bu asimetrik cehaletin bir sonucu da Batılı olmayan akademisyenler

Batılı akademisyenlerden sıkça alıntı yaparken, Batılı akademisyenlerin Batılı olmayan akademisyenlerden alıntı yaptığı durumların çok daha kısıtlı olmasıdır.

Batılı ve Batılı olmayan akademisyenlerin araştırma imkânları arasındaki eşitsizlikler, kendini en fazla kaynaklara erişim, kaynak dağılımı, konferanslara katılım ve yayın yapma fırsatlarında göstermektedir (Glück, 2018). Afonso de Albuquerque ve arkadaşları (2020), iletişim çalışmaları alanındaki uluslararası araştırmalarda yaşanan eşitsizliklerin süreklilik taşıdığına işaret etmiş ve bunun epistemolojik değil, politik ve sosyolojik bir sorun olduğunu söylemiştir. Zira, bilimsel olanla olmayan arasındaki ayrımı belirleme gücü bir avuç insanın elinde toplanmıştır ve merkezi kurumlar çevresinde örgütlenen ağlara bağlıdır. Bu kurumlar, tek kutuplu, ABD merkezli eski küresel düzeni yansıtmaktadır. Dolayısıyla, mevcut sistemde, Batılı olmayan ülkelerde üretilen perspektiflerin Batılı ülkelerdeki araştırmaları etkileme ideali uzak bir rüya olarak kalmaktadır (s. 198).

Batılı olmayan akademisyenlerin araştırma alanında yaşadığı bir diğer sıkıntı üniversite yönetimlerinin (tümü Batı merkezli ve İngilizce olarak yayınlanan) birinci sınıf iletişim dergilerinde yayın yapmaları ve çalışmalarını uluslararası konferanslarda sunmaları için yaptığı baskıdır (Waisbord, 2019). Akademik teşvik, performans kriterleri, işe alım önceliği gibi yollarla yaşanan bu baskı, kazanılacak prestij beklentisiyle de birleşmekte ve Batılı olmayan ülkelerin akademisyenlerini Batı ülkelerinin hakimiyetindeki akademik faaliyetlere katılmaya yönlendirmektedir. Bu katılım sürecinde ise Silvio R. Waisbord'a göre, Batılı olmayan akademisyenlerin karşısına iki seçenek çıkmaktadır: Batılı akademik kültürle sıkı bağlar kurmak ya da kendi dillerinde, kendi ülkelerinde ve bölgelerindeki akademisyenlerin ilgisini çekecek araştırma konuları belirlemek. Böyle bir ikilem karşısında seçim kendi ulusal veya bölgesel akademi dünyasına özgü ilgi ve epistemolojilerle beslenmiş araştırma soruları yerine Batılı akademik kültürlere dâhil olmak şeklinde yaşanmaktadır. Zira küresel düzeyde tanınırlık kazanmaları ve kendi üniversite yönetimlerinin beklentilerini karşılayabilmeleri ancak bu şekilde mümkün olmaktadır (2019). Böyle bir araştırma ikliminde yapılan akademik çalışmaların yerel medya ve iletişim sorunlarını ele alma, anlama ve sorunlara kültürel farklılıkları dikkate alan çözüm üretme imkânı ise kısıtlı kalmaktadır.

İLETİŞİM ÇALIŞMALARINDAKİ BATI HEGEMONYASINA MÜDAHALE ÇAĞRILARI

İletişim çalışmalarında Batı-merkezci statükoya yönelik eleştiriler 20. yüzyılın son çeyreğinde dile getirilmeye başlanmıştır (Downing, 1996; Golding, 1977; Kincaid, 1987). Bu eleştirilerle birlikte,

dünyanın farklı bölgelerinden araştırmacılar alanın Batı dışı coğrafyaların gerçekliğini de içeren daha demokratik bir yapıya kavuşturulması yönünde çözüm önerilerinde bulunmuştur. Getirilen öneriler arasında, medya ve iletişim çalışmalarının "Batisızlaştırılması" (Curran & Park, 2000), "uluslararasılaştırılması" (Thussu, 2009a) ve "dekolonizasyonu" (Shome, 2016) gibi çağrılar bulunmaktadır. Bu çağrılarının tümü, iletişim çalışmalarındaki Batı hegemonyasına ve Batılı bilgi sistemlerine karşı çıkan postkolonyal müdahalelerdir.

İletişim Çalışmalarının Batisızlaştırılması

James Curran ve Myung-Jin Park'ın «Medya Çalışmalarının Batisızlaştırılması» (2000) başlıklı çalışmada yaptığı çağrı iletişim çalışmalarındaki Batı merkeziliğin açığa vurulmasında bir dönüm noktası olmuştur. Curran ve Park (2000), medya ve iletişim çalışmalarının Batisızlaştırılması gerektiğini, çünkü az sayıda ülkeden elde edilen kanıtlar temelinde ve İngilizce yazılan kitaplarda medyayla ilgili evrensel gözlemler ortaya konulmasının rutin hale geldiğini ileri sürmüştür (s. 2). Yazarlar, batisızlaştırma çağrısının amacını iletişim çalışmalarının kapsamını "Anglo-Amerikan yörünge dışındaki ülkelerin deneyimlerini de dikkate alarak genişletmeye katkıda bulunmak" (s. 9) şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla, batisızlaştırma çağrısı, araştırma kapsamını Batılı olmayan coğrafya ve kültürleri de içerecek şekilde genişletmeyi önerirken aynı zamanda Batılı iletişim kavram, kuram ve perspektiflerinin Batılı olmayan ülkelerde de uygulanabilirliği düşüncesine karşı çıkmaktadır.

İletişim araştırmalarının kapsamının genişletilmesi alandaki kavram, kuram ve perspektiflerin Batılı olmayan coğrafya ve kültürlerle zenginleşip çeşitlenmesini sağlayacaktır. Bu ise anaakım iletişim çalışmalarının temel önermelerinin sorgulanmasını ve Batılı akademide genelde göz ardı edilen madun perspektiflerin dikkate alınmasını sağlayacaktır (Waisbord & Mellado, 2014, s. 362). Gramsci tarafından ortaya atılıp, Gayatri Chakravorty Spivak'ın "Madun Konuşabilir mi?" (Can the Subaltern Speak?) makalesiyle popülerleşen madun kavramı, kendini temsil edemeyen, kendine ait bir temsil alanı olmayan, bir anlamda dışa dönük toplumsal hareketlilikle bağlantısı kesilmiş insan ve gruplar anlamına gelir (Seferoğlu, 2019, s. 293; Yetişkin, 2010, s. 16). Bu doğrultuda, iletişim çalışmalarının batisızlaştırılması, şimdiye kadar anaakım iletişim kuram ve perspektiflerinde görmezden gelinmiş Asya, Afrika, Orta Doğu, Latin Amerika gibi coğrafyaların, bu bölgelerde yaşanan kültürlerin, geleneklerin, dinlerin, iletişim kurma biçimlerinin ve medyayı kullanım alışkanlıklarının da araştırma kapsamına alınmasını ifade etmektedir.

Kavram olarak negatif bir çağrışım yapmakla birlikte, Batısızlaştırma düşüncesi Batılı ne varsa karşı çıkmak veya "Batılı fikir, pratik ve değerleri Batılı olmayanlarla değiştirmek" (Breit, Obijiofor, & Fitzgerald, 2013, s. 12) anlamına gelmez. Batısızlaştırma fikriyle anlatılmak istenen şey, eleştirel bir yaklaşıma sahip olmak ve var olanı iyileştirmektir. Zira Avrupa-Amerika deneyimlerinden elde edilen kuramların Batılı olmayan ortamlara uygulanmasını tümünden reddetmek verimsiz, hatta saçma olacaktır (Iwabuchi, 2014, s. 45). Moyo'nun (2020) dediği gibi, bir kavram veya kuramı yalnızca kültürel kökeninden dolayı reddetmek doğru değildir. Fakat aynı zamanda, herhangi bir kuramı kültürel kökenine yerleşik önerme ve sınırlılıklarını hesaba katmadan kabul etmek de akıllıca olmayacaktır (s. 32-3).

Batısızlaştırma çağrısı Curran ve Park tarafından yapılmışsa da bu genel çağrı başka yazarların katkılarıyla ayrıntılandırılmıştır. Yapılan katkılardan biri, iletişim çalışmalarında tam olarak nelerin Batısızlaştırılması gerektiğine açıklık getirilmesi olmuştur. Tapas Ray, Batısızlaştırma işleminin «kuram, model ve yöntemden herhangi birine özel önem atfetmeden bilgi üretimine dâhil olan bütün kuram-yöntem kompleksinde» (2012, s. 238) yapılması gerektiğini söylemiştir. Waisbord ve Mellado (2014) da «araştırma sürecinin bütün aşamalarının» Batısızlaştırılması gerektiğini söylemiş ve her aşamada yapılması gereken işlemleri açıklamak için konuyu araştırma konusu, kanıtlar, analitik çerçeve ve akademik kültürler şeklinde dört boyutta ele almıştır (s. 363):

i. Araştırma konusu

Bir araştırma alanındaki analiz konuları ve soruları bilginin üretildiği toplumdaki gelişmeleri yansıtır. Waisbord ve Mellado (2014, s. 364) bu önermeden yola çıkarak araştırma konusunun batısızlaştırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Araştırmaların başka coğrafyalardaki kuramsal sorulardan ve akademik tartışmalardan doğmuş olması durumunda bile yerel düzeyde yapılması gerektiğini söyleyen yazarlar araştırma sorularının da yerel ve ulusal gerçeklikten yola çıkması gerektiğini vurgulamıştır. Böyle bir yaklaşımın benimsenmesi, yazarlara göre, Batılı araştırmacıların analiz radarına girmemiş, fakat Batılı olmayan dünya için önemli olan konulara dikkat çekmeyi de sağlayacaktır.

ii. Kanıtlar

Batısızlaştırma, iletişim çalışmalarındaki kanıt kümesinin kapsamının genişletilmesini gerektirir. Waisbord ve Mellado (2014) bu önerilerine gerekçe olarak, bulgu ve savların ancak çeşitli ortamlarda elde edilen kanıtlar ışığında genelleştirilebileceğini, dolayısıyla, daha güçlü sonuçlara varmak için Batılı

olmayan vakaların da dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. Yazarlara göre, belli bir coğrafyayı temel alan kısıtlı sayıda vakadan elde edilmiş bulgulara dayanan evrensel iddiaların dünyanın geri kalanından elde edilen kanıtlar ışığında sorgulanması gerekir. Batılı olmayan ülkelerden gelen kanıtların dikkate alınması, daha sağlam sonuçlara ulaşmamıza ve daha zengin bir vaka havuzundan yararlanarak kuramı iyileştirmemize yardımcı olacaktır. Önemli olan, ortak kuramsal ve deneysel sorular temelinde gerçekleşen ve küresel kanıtlarla beslenmiş uluslararası bir diyalogu desteklemektir (s. 364-5).

iii. Kuramsal Perspektifler

İletişim çalışmaları alanındaki kuramsal perspektiflerin de batısızlaştırılması gerekir. Bunun anlamı, Waisbord ve Mellado'ya (2014) göre, Batılı olmayan ülkelere doğan ve Batıdaki iletişim araştırmalarında eksik olan kuramsal perspektiflerin ön plana çıkarılmasıdır. Böylece, Batılı olmayan toplumların özgün şart ve kavrayışlarını yansıtan yerel kuramlar beslenecektir. Zira Batıdan ithal edilmiş iletişim modelleri yerel gerçeklikleri yansıtmamakta ve yerel süreçleri anlamada yetersiz kalmaktadır. Yazarlar, Batılı olmayan ülkelere Batıdan ithal iletişim modellerine farklı gerekçelerle karşı çıkan birçok araştırmacı bulunmakla birlikte, bu araştırmacıların Batılı araştırmalara yönelttikleri eleştirilerde ve Batılı etkilerin bulaşmadığı entelektüel egemenliğin savunulması noktasında buluştuklarını vurgulamıştır (s. 366-7).

iv. Akademik kültürler

İletişim çalışmaları alanındaki batısızlaştırma sürecinin dördüncü boyutu akademik kültürlerin batısızlaştırılması olmalıdır. Waisbord ve Mellado'nun bu önermesinin gerekçesi yapısal dinamiklerin Amerikan ve Batılı akademik kültürleri avantajlı kılmasıdır. İletişim alanında da Batılı akademik kültürün hakimiyeti söz konusudur. Bir alandaki hâkim akademik kültür kabul edilebilir davranış kurallarını ve bilgi üretimi ve kalite standartları konusundaki kriter ve beklentileri belirler. Uygun sayılan norm ve pratiklere ilişkin kolektif tahayyülü şekillendirir. Akademik kültürün kendisi de eğitim programları, konferans sunumları, yayınlar ve finansal destekler gibi rutin pratiklerden beslenir (Waisbord & Mellado, 2014, s. 369; Waisbord, 2019). İletişim çalışmaları alanında bu rutin pratiklerin ağırlıklı olarak Batı etkisi altında olduğu dikkate alındığında, alanda hâkim akademik kültürlerin batısızlaştırılmasının kapsamlı bir müdahaleyi gerektirdiği açıktır.

Curran ve Park'ın batısızlaştırma çağrısı Batılı akademide önemli ses getirmiş olmakla birlikte, bazı yazarlar tarafından özcülük eleştirisine tabi tutulmuştur. Bu eleştiriye getiren yazarlardan Gholam Khiabany ve Annabelle Sreberny, batısızlaştırma çağrısının Batılı ve Batılı olmayan ikilemi yaratarak aslında özcü bir yaklaşım gösterdiğini, oysa Batı kavramının homojen bir bütün olarak ele alınamayacağını söylemiştir. Yazarlar, "homojen bir Batı varsa, bu Batı hangi Batı?" diye sormuştur. Yahudi soykırımını, Hiroshima'yı, Ku Klux Klan'ı üreten Batı mı, yoksa süfraj hareketi, çartist hareketi, İspanya İç Savaşı'nı gerçekleştiren Batı mı? Aynı Batı içinde çok farklı ülkeler, sosyo-politik yörüngeler, farklı medya uygulamaları ve birbiriyle çelişen sesler olduğunu söyleyen Khiabany ve Sreberny, buna rağmen batısızlaştırmaya ilişkin literatürün bu çelişkilere sessiz kaldığına ve Batının hangi coğrafi ve kültürel kısmına yönelik bir çağrının yapıldığının belirtilmediğine işaret etmiştir (2014).

İletişim Çalışmalarının Uluslararasılaştırılması

Curran ve Park'ın Batısızlaştırma çağrısından bir süre sonra, Hintli akademisyen Daya Kishan Thussu, 2009 yılında yayınladığı "Internationalizing Media Studies" (Medya Çalışmalarının Uluslararasılaştırılması) başlıklı kitabında medya ve iletişim çalışmalarının uluslararasılaştırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Thussu'nun batısızlaştırma çağrısıyla yetinmemesinin nedeni batısızlaştırma kavramının yaptığı olumsuz çağrışımdır (2009b, s. 22). Küreselleşme yerine uluslararasılaştırma kavramını kullanma nedeni ise yazarın ulus devletlerin ortadan kalkmadığını, günümüz medya dünyasında ulus devletlerin öneminin devam ettiğini vurgulamayı amaçlamasıdır (2009a, s. 2).

Thussu'nun uluslararasılaştırma çağrısının temel gerekçesi 2000'li yıllarla birlikte küresel medyada değişen güç dengeleridir. Thussu'ya (2015) göre, küresel medya ve iletişim düzeninde Batı'nın, özellikle de ABD'nin hakimiyeti devam etse de son yirmi yıllık süre zarfında, Batılı olmayan büyük ülkelerde de medya sektörü eş benzeri görülmemiş bir büyüme yaşamıştır. BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) gibi ülke gruplarının ortaya çıkışı, Batının ekonomik olarak nispeten düşüşe geçmesiyle çakışmış, Çin ve Hindistan gibi yeni güçlerin daha önce ABD'nin yönlendirdiği Batılı ittifakın egemen olduğu küresel yönetim yapılarına katılmasına imkân sağlamıştır (s. 255).

Küresel medyadaki güç dengelerinin değişimi, internet gibi iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük dönüşümle aynı dönemde gerçekleşmiştir. Thussu (2009a), yaşanan dönüşümün medya çalışmalarının da değişimini gerektirdiğini, medya alanındaki geleneksel eğitim ve araştırma yollarından

birçoğunu gereksiz kıldığını, yeni araştırma yaklaşım ve metodolojilerine ihtiyaç yarattığını söylemiştir. Bu dönüşüm süreci, iletişim çalışmalarının uluslararasılaştırmasını gerektirmektedir (s. 3).

İletişim çalışmaları alanına uluslararasılaştırma yönünde müdahale, Thussu'ya (2009b) göre, neyin öğretildiği, nasıl öğretildiği ve nasıl değerlendirildiği konusunu etkiler. İlk adım, ders izlencelerine daha kapsayıcı ve uluslararası bir nitelik kazandırılması olmalıdır. Gerçekten uluslararasılaştırılmış bir müfredat eğitim ve araştırma süreçlerine uluslararası bir boyutun katılmasını gerektirir. Bu süreçte uluslararası perspektifler eğitim metodolojisinin, ders içeriklerinin, yapısının ve organizasyonunun, dahası akademisyenlerin ve öğrencilerin düşünme şeklinin ayrılmaz bir parçası haline gelecektir (s. 22, 25).

Thussu'nun iletişim çalışmaları alanının uluslararasılaştırılması konusundaki bir önerisi de medya tarihine yöneliktir. Medya tarihinin uluslararasılaştırılması ise, Thussu'ya (2009b) göre, Avrupa dışındaki yörüngeleri de dikkate almalıdır. Yazar, bu noktada modernitenin Avrupalı fikirlerin dışavurumu olmak zorunda olmadığını, başka ilerleme yollarının da bulunduğunu kendimize hatırlatmamız gerektiğini söylemiştir. Kurumsal düzeyde küresel tarih eğitimi bilgi üretim ve dağıtımının Avrupalı olmayan yollarını da dikkate almalıdır. Örneğin, Avrupa'da ilk üniversite (Bologna Üniversitesi) 1119 yılında kurulmuşken, Mısır'ın al-Azhar Üniversitesi'nin onuncu yüzyılda, yani Avrupa'daki ilk üniversiteden yüz yıl önce kurulduğu bilgisi kurumsal tarih eğitimine dâhil edilmelidir (s. 22).

Thussu (2009a), uluslararasılaştırmanın iletişim çalışmalarına üçüncü önemli müdahale olacağını söylemiştir. Bu müdahalelerin ilki, 70'li yıllarda sol-liberal ideoloji yönelimli feminist müdahaledir. Akademide kadınlar aleyhine yaşanan dengesizlik bu müdahale sonucunda kısmen giderilmiştir. İkinci müdahalenin konusu ise ırk ve etnisitedir. Aralarında Stuart Hall'un da bulunduğu belli akademisyenlerin katkısıyla yapılan bu müdahalede çok kültürlülük ve postkolonyalizm söylemlerinden yararlanılmış, kimlik politikaları ön plana çıkarılmıştır. Bu müdahalelerin sonucunda, toplumsal cinsiyet ve etnisite konularına daha fazla odaklanılmış, sınıf farklılıklarından daha az bahsedilmeye başlanmıştır (s. 2, 3). Thussu, iletişim çalışmalarına ikinci müdahalenin postkolonyalizm söylemlerinden etkilendiğini söylemişse de yazarın üçüncü müdahale olarak kabul ettiği "uluslararasılaştırma" önerisinin de alandaki Batı hegemonyasına karşı çıkışı nedeniyle postkolonyal bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Thussu'nun uluslararasılaştırma çağrısı iletişim çalışmalarındaki Batı hegemonyasına yönelik bir müdahale olmakla birlikte, yeterli dönüşüm gücü sağlamayacak kadar ılımlı bir tutum olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu tutumu Raka Shome (2016) "iyicil" ve "apolitik" olarak nitelendirmiş, Batılı liberal mantığa dayandığı için eleştirmiştir. Zira Thussu'nun uluslararasılaştırma çağrısındaki çoğulcu çeşitlilik Batılı ve Batılı olmayan toplumlardaki medya alanlarını eşit olmayan bir şekilde birbirine bağlayan kolonyal güç ilişkilerinin üzerini örtmektedir. Bu güç ilişkileri, Shome'ye göre, özünde politik ve jeopolitik bir meseledir ve bakış açılarımızın dekolonizasyonunu gerektirir. Aslında Thussu (2009b, s. 24) da gerçekten uluslararasılaştırılmış medya çalışmaları için temel şartın Anglo-Amerikan medya kuramlarının hegemonyasından kurtulmak üzere alandaki düşünce ve kuramların dekolonizasyonu olduğunu söylemiştir.

İletişim Çalışmalarının Dekolonizasyonu

İletişim çalışmalarındaki Batı hegemonyasına bir diğer müdahale çağrısı alanın dekolonizasyonu yönündedir. Buradaki dekolonizasyon kavramı, politik veya ekonomik değil, zihinsel bir süreci ifade etmektedir. Zihinsel dekolonizasyon, Joanne Sharp'ın (2009) ifadesiyle, politik ve ekonomik süreçten daha zor bir süreçtir. Zira sömürgeci güçlerin eğitim, ülke yönetimi ve medya yoluyla aktardığı değerler ve dünya hakkında bilgi edinme yöntemleri bir kez içselleştirildikten sonra sömürge rejimlerinin ülkedeki hükümlerinin fiziksel olarak sona ermesiyle yok olmaz (s. 5). Psikolojik ve kültürel düzeyde devam eder. Bu anlamda, dekolonyalizmin birincil amacı da, Moyo'ya (2020, s. 123) göre, eski sömürge madunlarının modern/kolonyal/kapitalist dünya sisteminden psikolojik ve kültürel olarak özgürleşmesini sağlamaktır.

Dekolonizasyon, Antje Glück'ün ifadesiyle, devam eden kolonyal güç dengesizliklerini, güç bağımlılıklarını ve kolonyal mirasları sorgulamayı gerektirir. Yerel problemleri çözerken eski kolonyal güçlerin epistemoloji ve araştırma yöntemlerinin eleştirel olmayan bir şekilde benimsenmesine karşı çıkar. Çünkü bu epistemoloji ve yöntemler Batılı olmayan toplumların karmaşık yapısını açıklayamaz (2018).

Moyo (2020), medya ve iletişim çalışmalarının dekolonizasyonu sürecindeki sorgulamalara örnek olarak Bollywood (Hindistan) ve Nollywood (Nijerya) sinemasını göstermiştir. Bu sinemalar, küresel medya alanına ulus devlet seviyesinde müdahalelerdir. Fakat bu sinemaların kültürel kimlikler ve dünya

görüşleri üzerindeki etkisi analiz edilirken hangi ülkelere ait oldukları sorusunun ötesine geçilmesi, anlatı kodları ve uzlaşıları açısından da dekolonize edilmiş olup olmadıkları sorgulanmalıdır. Bu sinemalar Hollywood medya kültürünü yeniden üretiyorsa kültürel olarak yerelle bağlantılı sayılmaz. Zira Hollywood medya kültürü ulusal kültüre yerleşik değildir. Dahası, Afrikalı ve Hintli izleyiciler için tanıdık olmakla birlikte, Batılıların Doğuya ilişkin olumsuz kalıp yargılarından psikolojik olarak kurtulmayı sağlamaz. Olması gereken şey, sinema sektörünün homojen ulusal kültürü temel alması değil, dünyayı kendi merkezlerinden tercüme eden çoklu kültürlerden yola çıkmasıdır (s. 71-2).

Glück, Batılı epistemoloji ve yöntemlere karşı "dekolonyal epistemolojik itaatsizlik" çağrısında bulunmuştur (2018). Bu yönüyle, dekolonyalizm, Moyo'nun (2020, s. 114) ifadesiyle, medya ve iletişim çalışmalarında alandaki hegemonik Avro-Amerikan paradigmalara karşı epistemolojik bir direniş projesidir.

SONUÇ

Sosyal bilimlere getirilen Batı merkezli olma ve yerel kültürleri göz ardı etme eleştirisi 20. yüzyılın son dönemlerinden itibaren iletişim çalışmaları için de dillendirilmeye başlanmıştır. Bu eleştirinin odağında iletişim alanındaki kuram, kavram ve perspektiflerin Batı toplumlarını esas aldığı, o toplumların belli bir dönemine özgü tarihsel şartlar temelinde üretilen bilgilerin evrensel hakikat iddiasıyla bütün dünyaya yayıldığı savı bulunmaktadır.

Bilgi üretim sürecindeki küresel dengesizlikler, alana Batılı kavram, kuram ve perspektiflerin hâkim olması, akademik eğitim ve araştırma süreçlerinde Batılı, özellikle Anglofon ülkeler lehine yaşanan yapısal eşitsizlikler iletişim alanında Batılı bir hegemonyanın bulunduğuna işaret etmektedir. Bu hegemonyayı ortadan kaldırmaya yönelik eleştiriler kendini alana müdahale çağrıları şeklinde de göstermiştir. Batılı bilgi üretim biçimlerine karşı çıkması nedeniyle postkolonyal nitelik taşıyan bu müdahale çağrıları alanın batısızlaştırılması, uluslararasılaştırılması ve dekolonizasyonu gibi öneriler içermiştir. Bu çağrıların kendi aralarında farklılıkları olmakla birlikte, tümünün ortak talebi medya ve iletişim çalışmalarının Batılı olmayan coğrafyalardaki deneyimleri de dikkate alan çoğulcu ve kapsayıcı bir nitelik kazanmasıdır. Ancak böyle bir kapsayıcı yaklaşım iletişim alanının farklı kültürlerden beslenerek zenginleşmesine ve alanda üretilen bilginin jeokültürel sınırlılıklarından kaçınmasına imkân verecektir.

Akademik hegemonya, iletişim bilimleriyle sınırlı olmayan, diğer sosyal bilim disiplinlerinde de eleştirilen bir sorundur. Ancak, iletişim çalışmaları alanının yerel kültürler ve özgün iletişim modelleriyle doğrudan bağlantılı niteliği, alandaki araştırmalar ve bilgi üretimi için Batıdan ithal modellerin ötesine geçerek yerelin özgün yanlarını anlamayı zorunlu kılmaktadır. Yerel kültürlerin ve iletişim modellerinin dikkate alınmasıyla yapılacak çalışmalar, farklı bölgelerle yapılacak karşılaştırmalı çalışmalarla birleştirildiğinde alandaki küresel bilgi üretim sürecine önemli katkı sağlayacaktır. Farklı kültürlerden edinilen bilgiler ve bu bilgileri dikkate alan karşılaştırmalı çalışmalar sayesinde medya ve iletişim alanında farklı toplumsal, ekonomik ve politik gerçekliklerle ve yerel deneyimlerle doğrudan bağlantılı kuram, kavram ve perspektifler oluşturulabilecektir. Dahası, böyle bir çoğulcu yaklaşımın akademik kültürlerin bir parçası haline gelmesi, alandaki Batı-merkezci statükoyu aşındırma yönünde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

Communication studies is a field built on Western values. It is of Western origin historically and reflects the epistemological assumptions of the West. The facts that Western concepts, theories and perspectives dominate the field and that the structural inequalities in the academic teaching and research in the field in favour of Western, especially Anglophone, countries indicate the Western hegemony in the field of communication studies. The main factors leading to such hegemony may be said to be historical, teaching, language and research factors.

The historical factor implies the impact of the countries where the communication studies was born and developed, on the field. Western concepts, theories and perspectives are dominated in the field of communication studies which was born in the USA and spread to the Western European countries thereafter. This fact resulted in the dominancy of a discourse that reflects not only the values and culture, but also geopolitical interests of the Western countries.

The teaching factor refers to the domination of the resources, curriculum and course contents of Western origin in the field. As a result, any perspective and understanding taking the local culture and local problems into account proves hard to be part of the communication studies.

Another factor leading to Western hegemony in the communication field is language. The hegemony of English in science has created a status quo in favour of Anglophone countries. The number

of universities adopting English as the language of teaching is increasingly growing. In the courses teaching in English, although academics and the students speak the same native language, academics are required to teach in English. This results in a great advantage in academic employments in favour of the academics with an undergraduate or graduate degree from Anglophone countries and poses a risk to give priority to English over other basic academic qualifications. Further, the academics who are not native English speaker or have not studied in an Anglophone country face to difficulty in writing papers and participating in international conferences because the majority of the resources in the field of media and communication studies are written in English, and the journals who will bring international recognition to academics are predominantly published in English and based in the USA or Western European countries. The advantages brought by English in non-Anglophone countries make English not only a tool of production and distribution of knowledge, but a goal to be achieved by all, and a tool through which the Western hegemony is maintained.

There are also structural inequalities between the Western and non-Western academics in terms of research, namely in access to resources, resource distribution, opportunities to participate in conferences and publishing articles in journals. In such a research ecosystem where few US and Western Europe based institutions determine whether a paper is scientific, it is hard to write and publish papers that address and understand local problems and suggest solutions considering cultural peculiarities to these problems in the field of media and communication.

Criticisms against the Western hegemony in the field of communication studies have begun to be voiced from the last decades of the twentieth century. These criticisms include some calls to intervene in the field of media and communication studies by de-westernizing, internationalizing and decolonizing the field. The de-westernization call, which was voiced by James Curran and Myung-Jin Park for the first time, suggests the expansion of the scope of the media and communication research to include non-Western geographies and cultures. This expansion aims to enrich and diversify the mainstream concepts, theories and perspectives in the field with those from non-Western geographies and cultures. This call also implies a reaction to the assumption that the Western concepts, theories and perspectives in media and communication studies can also apply to non-Western countries.

The call for internationalizing the field of communication was voiced by Daya Kishan Thussu, who asserted that media studies should be transformed to consider the change in power balances that has occurred in the global media in favour of some non-Western countries, notably China and India. The transformation should make the field more inclusive and international. This will make international perspectives an integral part of the teaching methodology, curriculum and course contents and also of the thinking ways of academics and students.

The third and last call for intervention in the field included in this paper is the decolonisation of media and communication studies. The concept of decolonization here implies the decolonization of minds, not political or economic decolonization. In ex-colonies, the values of the colonists survive in the psychology and culture of the people and are kept alive by media, education and intelligentsia. The call for decolonization requires questioning the colonial power imbalances, power dependencies and colonial heritages in the field of media and communication.

These three calls to intervene in the Western hegemony in media and communication studies are postcolonial in nature because they challenge to the Western knowledge production ways. Postcolonialism is mainly problematizes the universality claim of the Western knowledge systems. Although postcolonialism criticises the Western knowledge production ways to reveal the Eurocentric assumptions established in various academic disciplines, the impact of postcolonialism remained limited in media and communication studies. The fact that globalisation requires media and communication research to cover various regions of the world, not only the Western countries, on the one hand and the limited impact of postcolonial criticism on the field of media and communication studies on the other hand have created a motivation to reveal the Western-bias in communication theories and research. Setting out from this motivation, this review paper aims to contribute to fill the gap in Turkey where the Western academic hegemony in the communication studies has not been discussed sufficiently so far.

KAYNAKÇA

- Ahluwalia, P. (2001). *Politics and post-colonial theory: African Inflections*. Londra ve New York: Routledge.
- Akçay, E. (2017). Halkla ilişkileri postkolonyal perspektifle yeniden düşünmek. *Selçuk İletişim*, 9(4), 66-88.
- Alatas, S.F. (2006). *Alternative discourses in Asian social science: Responses to Eurocentrism*. Londra, İngiltere: SAGE Publications.

- Amin, S. (2009). *Eurocentrism*. New York: Monthly Review Press.
- Ashcroft, B., Griffiths, G. ve Tiffin, H. (2013). *Post-Colonial Studies: The Key Concepts* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Londra ve New York: Routledge.
- Blaut, J. M. (1993). *The colonizer's model of the world: Geographical diffusionism and Eurocentric history*. New York: Guilford.
- Boyd-Barrett, O. (1977). Media imperialism: Towards an international framework for the analysis of media systems. J. Curran, M. Gurevitch ve J. Woollacott (Ed.). *Mass Communication and Society* (116-135) içinde. Londra, İngiltere: Open University Press.
- Breit, R., Obijiofor, L., Fitzgerald, R. (2013). Internationalization as de-westernization of the curriculum: The case of journalism at an Australian University. *Journal of Studies in International Education*, 17(2), 119-135.
- Chakrabarty, D. (2008). *Provincializing Europe: Postcolonial thought and historical difference*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Chibber, V. (2013). *Post-kolonyal teori ve kapitalizmin hayaleti*. (A. Y. Yılmaz, Çev.) İstanbul: İletişim.
- Curran, J. ve Park M. J. (2000). Beyond globalization theory. J. Curran ve M. J. Park (Ed.). *De-westernizing Media Studies* (3-18) içinde. Londra, İngiltere: Routledge.
- Çıtak, E. (2014). Postkolonyalizm ve Batı sinemasında Doğu-Batı ayrımına yönelik postkolonyal öğeler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 561-578.
- Dabashi, H. (2015). *Can non-Europeans think?* Londra, İngiltere: Zed books.
- de Albuquerque, A., de Oliveira, T. M., dos Santos Junior, M. A. ve de Albuquerque, S. O. F. (2020). Structural limits to the de-westernization of the communication field: The editorial board in clarivate's JCR system. *Communication, Culture and Critique*, 13(2), 185-203.
- Downing, J. (1996). *Internationalizing media theory: Transition, power, culture: Reflections on media in Russia, Poland and Hungary, 1980-95*. Londra, İngiltere: Sage Publications.
- Ekecrantz, J. (2009). *Media and communication studies going global*. Thussu, D.K. (Ed.). *Internationalizing Media Studies* (73-89) içinde. Londra, İngiltere: Routledge.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2005). *Öteki kuram: Kitle iletişim kuram ve araştırmalarının tarihsel ve eleştirel bir değerlendirmesi*. Ankara: Erk Yayınları.
- Feyerabend, P. (1993). *Against method* (3. bs.). Londra, İngiltere: Verso.
- Gamage, S. (2019). Academic dependency on Western disciplinary knowledge and captive mind among South Asian sociologists: A critique. *Sri Lanka Journal of Sociology*, 1(1), 45-61.
- Glück, A. (2018). *De-Westernization and Decolonization in Media Studies*. Erişim adresi: http://eprints.bournemouth.ac.uk/34139/13/De-Westernization_acrefore-9780190228613-e-898.pdf.

- Golding, P. (1977). Media professionalism in the Third World: The transfer of an ideology. J. Curran, M. Gurevitch ve J. Woollacott (Ed.). *Mass communication and society* içinde (291–308). Londra, İngiltere: Edward Arnold.
- Hall, S. (1992). The West and the rest: discourse and power. S. Hall and B. Gieben (Ed.). *Formations of modernity* içinde (275–331). Cambridge, İngiltere: Polity Press.
- Heywood, A. (2021). *Political ideologies: An introduction* (7. bs). Londra, İngiltere: Macmillan Education.
- Hiddleston, J. (2009). *Understanding postcolonialism*. Stocksfield, İngiltere: Acumen Publishing Limited.
- Iwabuchi, K. (2014). De-westernisation, inter-Asian referencing and beyond. *European Journal of Cultural Studies*, 17(1), 44–57.
- Joseph, J. (2002). *Hegemony – A realist analysis*. Londra, İngiltere: Routledge.
- Khiabany, G. ve Sreberny, A. (2014). *Beyond metropolitanism and nativism: Re-grounding media theory*. *Asian Journal of Social Science*, 41(5): 471–491.
- Kincaid, D. L. (1987). *Communication theory: Eastern and western perspectives*. San Diego, CA: Academic Press.
- Kuhn, M. (2013). Hegemonic science: Critique strands, counterstrategies, and their paradigmatic premises. M. Kuhn ve S. Yazawa (Ed.). *Theories about and Strategies against Hegemonic Social Sciences* içinde (31–54). Tokyo, Japonya: Center for Glocal Studies Seijo University.
- Kuo, E. C. Y. ve Chew, H. E. (2009). *Beyond ethnocentrism in communication theory: Towards a culture-centric approach*. *Asian Journal of Communication*, 19(4).
- Lerner, D. (1958). *The passing of traditional society: Modernizing the Middle East*. Glencoe, IL: Free Press.
- Liotard, J. F. (2013). *Postmodern durum*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- McLeod, J. (2010). *Beginning postcolonialism* (2. bs.). Manchester ve New York. Manchester University Press.
- McQuail, D. (2000). Some reflections on the western bias of media theory. *Asian Journal of Communication*, 10(2), 1-13, doi: 10.1080/01292980009364781.
- Merton, R. K. (1968). The Matthew effect in science. *Science*, 159(3810), 56-63. doi: 10.1126/science.159.3810.56
- Moyo, L. (2020). *The Decolonial turn in media studies in Africa and the global south*. Londra and New York: Palgrave-McMillan.
- Okamoto, K. (2013). What is hegemonic science?: Power in scientific activities in social sciences in international contexts. M. Kuhn ve S. Yazawa (Eds.). *Theories about and strategies against hegemonic social sciences* içinde (55-73). Tokyo, Japonya: Center for Glocal Studies.
- Phillipson, R. (2000). *Linguistic Imperialism*. Shanghai, Çin: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Phillipson, R. (1992). *Linguistic Imperialism*. Oxford, İngiltere. Oxford University Press.
- Ray, T. (2012). To de-westernize, yes, but with a critical edge: A response to Gunaratne and others. *Media, Culture & Society*, 34(2), 238–249.

- Rogers, E. (1962). *Diffusion of innovation*. New York: Free Press of Glencoe.
- Rumelili, B. (2014). Batı merkezlik ve postkolonyalizm. E. Balta (Ed.) *Küresel siyasete giriş: Kavramlar, teoriler ve süreçler* içinde (203-220). İstanbul: İletişim. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/191472582-Bati-merkezcilik-ve-postkolonyalizm.html>.
- Said, E. W. (1994). *Culture and imperialism*. Vintage Books New York.
- Said, E. W. (2003). *Orientalism*. Londra, İngiltere: Routledge and Keagan Paul.
- Schiller, H. I. (1976). *Communication and cultural domination*. New York: International Arts and Sciences Press.
- Seferoğlu, E. (2019). Gerçekten kurguya maduniyet kavramı: Halide Edip Adivar romanları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(39), 291-302.
- Sharp, J. (2009). *Geographies of postcolonialism: Spaces of power and representation*. Londra, İngiltere: SAGE.
- Shih, C. F. (2010). *Academic colonialism and the struggle for indigenous knowledge systems in Taiwan*. *Social Alternatives*, 29(1), 44-47.
- Shin, K. Y. (2013). The emergence of hegemonic social sciences and strategies of non(counter) hegemonic social sciences. M.Kuhn ve S. Yajawa (Ed.) *Theories about and strategies against hegemonic social sciences* içinde (77-93). Tokyo, Japonya: Center for Glocal Studies.
- Shome, R. ve Hegde, R. S. (2002). Postcolonial approaches to communication: Charting the terrain, engaging the intersections. *Communication Theory*, 12(3), 249-270.
- Shome, R. (2016). *When postcolonial studies meets media studies*. *Critical Studies in Media Communication*, 33(3), 245-263. Erişim adresi: tandfonline.com.
- Sinha-Kerkhoff, K. ve Alatas, S. F. (2010). *Academic dependency in the social sciences. Structural reality and intellectual challenges*. New Delhi, Hindistan: Manohar.
- Spivak, G. C. (1988). Can the subaltern speak? C. Nelson ve L. Grossberg (Ed.). *Marxism and the interpretation of culture* içinde (271-313). Urbana ve Chicago: University of Illinois Press.
- Thussu, D. K. (2015). Reinventing "Many Voices": MacBride and a digital new world information and communication order, *Javnost-The Public*, 22(3), 252-263.
- Thussu, D. K. (2018). *A new global communication order for a multipolar world*. *Communication Research and Practice*, 4 (1), 52-66. Erişim adresi: ar.booksc.org/book/68302072/b60b33 on 14.07.2021.
- Thussu, D. K. (2009a). *Introduction*. D. K. Thussu (Ed.), *Internationalizing media studies* (1-10) içinde. Londra ve New York: Routledge.
- Thussu, D. K. (2009b). *Why internationalize media studies and how?* In D. K. Thussu (Ed.), *Internationalizing media studies* içinde (13-31). Londra ve New York: Routledge.
- Waisbord, S. R. (2015). De-Westernization and cosmopolitan media studies. C. C. Lee (Ed.). *Internationalizing international communication* içinde (178-200). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

- Waisbord, S. R. (2019). *Communication: A post-discipline*. Cambridge: Polity Press. Erişim adresi: www.books.google.com.
- Waisbord, S. ve Mellado, C. (2014). De-westernizing communication studies: A reassessment. *Communication Theory, 24(4)*, 361–372. doi:10.1111 /comt.2014.24.issue-4
- Yeh, E. Y. (2009). Pitfalls of cross-cultural analysis: Chinese Wenyi film and melodrama. G. Wang (Ed.). *De-westernizing communication research: Altering questions and changing frameworks* içinde (99-116). Oxon, İngiltere: Routledge.
- Yetişkin, E. (2010). Postkolonyal kavramlar üzerine notlar. *Toplum ve Bilim Dergisi, 25*, 15-21.
- Young, R. (2004). *White mythologies: Writing history and the West*. Londra, İngiltere: Routledge.